

TEKELCİ SERMAYE VE TÜRKİYE SERMAYE BİRİKİMİ

Çetin YILDIRIM

20. yüzyılda ülkeler dünyanın genel yapısı içinde ele alınmalıdır. Türkiye de dünya kapitalist zincirinin bir halkasını oluşturur ve bu zincirdeki gelişmeler incelenmeden Türkiye'deki iktisadî ve politik gelişmeler anlaşılabilir. Geri kalmış ülkeler ile gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki ilişki iki yönlüdür : Bu ülkelerde kapitalist üretim biçimi diğer üretim biçim ve şekillerine egemen durumdadır, fakat gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı olarak endüstrileşmiş değildir; bu ülkelerde kapitalizmin gelişmiş dinamik yerine daha çok gelişmiş kapitalist ülkelerle ilişkiler sonucu olmuştur. Bu nedenle Türkiye'de sermaye birikiminin analizi, «genel»in analizine dayandırılarak, dünyadaki gelişmelerin ışığında yapılacaktır. «Özel» ancak «genel»in kavranmasıyla doğru değerlendirilebilir.

II. Dünyay Savaşından sonra görülen değişimler iktisadî ve politik olmak üzere iki ana grup altında toplanabilir.

1. İktisadî Değişmeler

(a) Teknolojik değişim : II. Dünya Savaşından sonra «Bilimsel ve Teknolojik Devrim» diye isimlendirilen teknolojik bir sıçrama oldu. Atom enerjisinin kullanılması, kimya, elektronik bilimlerinde gelişmeler (Otomasyon, elektronik beyin), uzayın keşfi gibi gelişmeler üretkenliği ve üretimi arttırdı.

(b) Dünya düzeyinde bir işbölümü meydana geldi. 20. yüzyılın başında genellikle ülke içinde sınırlanan üretim, ulus esasına dayanan devletlerin sınırlarını aştı. Uluslararası şirketlerle birlikte dünyada kozmopolit bir tekeli sermaye oluştu. İşbölümünün gelişmesiyle birlikte de üretkenlikte ve üretimin mutlak miktarında önemli artışlar oldu.

2. Politik Değişmeler

(a) II. Dünya Savaşından sonra sömürgelerde bağımsızlık mücadeleleri yaygınlaştı. Özellikle Afrika'da çok sayıda devlet ortaya çıktı. Bunlar politik bağımsızlıklarını koruyabilmek için endüstrileşmek gerektiğini anlamışlardı. Bu neden-

te gelişmiş kapitalist ülkelerden mamül madde ithalatına karşı tavır aldılar, gümrük duvarlarını yükselttiler.

(b) II. Dünya Savaşından sonra ilk önce Doğu Avrupa ülkeleri, daha sonra Moğolistan, Kore, Çin, Arnavutluk, Vietnam, Yugoslavya ve Küba Sosyalist Blok'a katıldılar.

Kısaca, iktisadî plândaki değişmeler üretkenlik ve buna bağlı olarak mutlak üretimi arttırırken, politik plândaki değişmeler nisbi olarak pazarları daraltıyordu. Bu gelişmelerin sonucu olarak da gelişmiş kapitalist ülkeler için geri - kalmış ülkeler hayati bir önem kazanıyordu.

TEKELCİ SERMAYENİN KOZMOPOLİT NİTELİĞİ

Dünya Tekelci sermayesinin birikiminde belli bir noktadan sonra ulus esasına dayanan şirketler, yerlerini uluslararası - kozmopolit nitelikteki şirketlere bıraktı. Dünyanın önemli uluslararası şirketlerinden biri olan Mobil Oil'in Başkam R. Warner 1970 yılında şöyle diyor :

«Mobil Oil Şirketinin yöneticileri Mobil Oil'i yabancı ülkelerde yatırımları olan bir Amerikan şirketi olarak düşünmemektedirler. Aksine Mobil Oil, bütün milletler topluluğuna karşı sorumlulukları olan bir dünya şirkettir, dünya vatandaşıdır.»

Amerikalı iktisatçılar da benzer görüşleri savunuyorlar; George Bryson şöyle diyor :

«Ticari açıdan insanlar arasındaki ulusal sınırları sun'ı olduğunu anlamamanın zamanı gelmiştir... Sizin mallarınızı alabiliyor ve satabiliyorsa, bir insanın hangi bayrak altında yaşadığı o kadar önemli midir?»
Louis Turner'ın görüşü ise şu :
«Bir ulusun düzenli bir hi-

kümeti olduğu sürece bu ülkenin arabalarını, jiletlerini, bebek yiyeceklerini üreten şirketlerin kime ait olduğunun önemi var mıdır?... Gerçekte hayır.

Bir Kaliforniyalının arabasının Detroit'te üretilmesinin önemli olmaması gibi.»

Uluslararası şirketler özellikle az gelişmiş ülkelere yatırım yapmaktadırlar. II. Dünya Savaşından sonra, bu ülkelerdeki yabancı yatırımlarında bir nitelik değişikliği olmuştur. Mamül madde satmak için kurulmuş olan ticaret şirketleri, yerlerini, ham madde veya yarı - mamül madde ithal ederek bunları ülkede belli bir üretim sürecinden geçiren şirketlere bırakmıştır. Örneğin 1950 yılında yabancı ülkelerdeki ABD özel yatırımları 14 milyar dolarken, 1968 yılında bu miktar 65 milyar dolara çıkmıştır.

Az gelişmiş ülkeler önemli ölçüde bir sermaye akımından faydalanmış mıdır? Bu ülkelerdeki yatırımların amacı ve sonucu sıhhatli bir endüstrileşme midir, yoksa gelişmiş kapitalist ülkelerin üretim fazlalıklarını tüketmek, onlara kârlı yatırım alanları sağlamak mıdır?

1963 - 68 döneminde Latin Amerika ülkelerinde ABD şirketlerinin yaptıkları yatırım 2 milyar dolardır. Aynı süre içinde bu şirketler 7 milyar dolar kâr sağlamıştır. İki rakam arasındaki fark Latin Amerika'dan ABD'ne yapılan gelir transferidir.

ABD'nin Avrupa'da yaptığı yatırımlarda, finansmanın % 67'si ABD'nden transfer edilen kaynaklarla yapılmaktadır. Latin Amerika'da ise durum tam tersinedir : ABD firmaları, yatırımlarının ancak % 34'ünü ABD'nden getirdikleri kaynaklarla, % 66'sını ise, bu ülkelerde elde ettikleri tekel kârlarının bir kısmı ile finanse etmektedir.

Bu rakamlar yabancı sermayenin az gelişmiş ülkeye sermaye getirmedeğini, aksine götürdüğünü dünya ölçüsünde doğrulamaktadır. Türkiye'de ise durum benzerdir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin yatırımlarının ana dürtüsü pazar sorunudur. Bir taraftan çeşitli ihtiyaçlar içinde yaşayanlar varken, kâr amacı ile üretimde bulunan ve üretimlerini kırsak daha fazla kâr yapmaya çalışan tekeli kapitalistler yeni pazarlar peşindedirler. Az gelişmiş ülkelerin bu görevi yerine getirmelerine çalışmaktadırlar. Bu ülkelere yapılan montaj yatırımlarının ana nedeni de budur. Bu açıdan, gelişmiş kapitalist ülkelerin diğer gelişmiş kapitalist ülkelere yaptıkları yatırımları ile az gelişmiş ülkelere yaptıkları yatırımlar farklıdır. Gelişmiş kapitalist ülkelere yapılan yatırımlar, montaj yatırımları değil, gerçek endüstri birimidir. Az gelişmiş ülkelere yapılan uluslararası şirket yatırımları ise bu ülkelere daha fazla mal ihraç etmenin yeni bir yöntemidir. Örneğin 1964 yılında ABD özel şirketlerinin, başka ülkelerin yerli tekeli burjuvazileriyle ortak yaptıkları endüstri yatırımlarında, Avrupa'da bu şirketlere yapılan ihracat bu şirketlerin satışlarının % 6'sını meydana getirirken, az gelişmiş ülkelerde % 11'ini meydana getirmektedir. Yani az gelişmiş ülkelerdeki yatırımlarda, bu şirketler yoluyla bu ülkelere mal satmak çok daha önemli bir dürtüdür.

ABD yatırımlarının sağlıklı bir endüstrileşme değil de hasta bir endüstrileşme meydana getirdiğini - ana dürtü pazar ihtiyaçlarının karşılanması olduğundan - yatırımlar ile ortalama kârlılık arasındaki ilişkiye bakarak görebiliriz. Eğer sermayenin en kârlı olduğu alanlarda sermaye birikimi daha hızlı ar-

tıyorsa, pazar dürtüsü ikinci plândadır. Aşağıdaki tabloda Latin Amerika'daki ABD özel yatırımlarının artış yüzdelerini görüyoruz (1950 - 1968) :

Yatırım alanı	yüzde artış
Endüstri	338
Toplam Yatırım	117

Bu alanlarda kârlılık oranları da şöyledir :

	1950	1958	1968
Endüstri	bilinmiyor	% 5.6	% 10.5
Toplam yatırım	% 12.4	% 10.5	% 12.4

Endüstride kârlılık oranının düşük görülmesine rağmen bu alanda yatırımların toplam yatırımlardaki artıştan üç misli yüksek artması, endüstri yatırımları denilen yatırımların özünde gelişmiş kapitalist ülkelerin mallarını pazarlamak için kullandıkları montaj şirketleri olduğunu göstermektedir. Bu ilişki içinde uluslararası şirket, az gelişmiş ülkedeki parçasma tekeli kârları ile sattığı ham madde, yarı-mamül madde, patent, yatırım malları gibi mallarla o ülkenin gelirinin bir bölümüne el koymaktadır. Türkiye'de de bu tür yatırımlar lâstik, kimya ve oto üretimi gibi alanlara yapılmakta, tamamıyla dışa bağımlı, uluslararası şirketlerin pazarlayıcılığını yapan yarı - üretim birimleri kurulmaktadır.

Amerikan yazarları da bunu açıkça söylüyorlar :

«II. Dünya Savaşı sonrası Amerika'nın iç pazarında rekabet arttı. İş hacmi büyüdü, fakat kâr marjları sabit kaldı. Marshall Plânı ve daha sonraki yardım programları... Amerikan iş alemine yeni pazarlar açtı.»
Horve Martyn

Gerçek şudur ki, son yılda ABD'nin yabancı ülkelerdeki yatırımları, ABD'nin ihracatını artırmakta, bütün diğer güçlerden daha etkili olmuştur.»

George Bryson

«II. Dünya Savaşından sonra endüstrinin uluslararası yayılması pazar peşinde koşmanın bir sonucudur. Ham maddeler değil, gümrükler çekici olmuştur. Bunları aşmanın en güvenilir yolu ise, malları o ülkede üretmektir.»

Horve Martyn.

Özetle : Hayati bir pazar sorunu karşısında olan gelişmiş kapitalist ülkeler, az gelişmiş ülkelerde ilk önce komprador diye isimlendirilen işbirlikçi tüccarlarla iş yapmıştır. Daha sonra kendileri buralarda ticaret şirketleri kurmuştur. II. Dünya Savaşından sonra ise, iktisadî ve politik alanlarda meydana gelen değişmelerin bir sonucu olarak, bu ülkelerde kendi denetimleri altında oluşturdukları ve kendileriyle bütünleştirdikleri bir yerli tekelci burjuva sınıfı ile işbirliğine girmiştir. Gelişmiş kapitalist ülkelerin bu ilişkilerinde ana dürtü pazar sorunudur. Gerek gelişmiş kapitalist, gerek az gelişmiş ülkelerin zaman içindeki değişmelerine paralel olarak bu dürtü değişik yöntemlerde kendini aksettirmiştir. Amaç az gelişmiş ülkelerin sağlıklı sanayileşmesi değil, dünya tekelci sermayesi ve onlarla bütünleşmiş ve bütünleşme yolunda olan yerli tekelci burjuvazilerin çıkarına olan çarpık bir pazar genişletilmesidir.

TÜRKİYE'DE SERMAYE BİRİKİMİ

Türkiye'nin yabancı sermaye ile ilişkileri 16. yüzyılın sonlarına kadar gider. Özellikle 1838 Balta Limanı anlaşmasından sonra, Osmanlı

İmparatorluğunda gelişmiş kapitalist ülkelere bağımlı bir ticaret burjuvazisi, komprador burjuvazi veya levantenler oluştu. Çoğunluğunu azınlıkların meydana getirmesine rağmen, aralarında müstüman tüccarlar da vardı. 16. yüzyılda sof ve yünlü kumaş alanında Avrupa'dan mamül madde ihracatı başladı. 18. yüzyılın ikinci yarısında Endüstri Devrimi sonucu, 19. yüzyılda Avrupa mallarının geniş ölçüde Osmanlı pazarına akmasıyla birlikte Osmanlı Sanayi üretimi çöktü. Yani Avrupa sermayesi ile ilişkilere girilmesi, mevcut sanayi sermayesini yok etti: Ticarete ise belli bir sermaye birikimi yarattı. 1854 yılından itibaren dış borçlanma başladı. Osmanlı İmparatorluğu, Avrupanın hem sanayi, hem de banka sermayelerinin kontrolü altına girdi. Cumhuriyetin kurucuları Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü mamül madde ithalatına ve borçlanmaya bağlıyorlardı. Ancak yabancıların ülkede üretim birimleri kurmalarına karşı değillerdi. Onların karşı oldukları nokta, Osmanlı İmparatorluğunun çökmesinde önemli olan bir olgunun Cumhuriyet Türkiye'sinde tekrarlanmaması idi. Bu nedenle 1920 - 30 döneminde, ülkede üretimde bulunacak yabancı sermayeye karşı bir tavır alınmadı. Daha sonra devletçilik deneyi ile ülke endüstrileşme sürecine girdi. II. Dünya Savaşında ise, özellikle Saraçoğlu hükümetinin işbaşına geçmesinden sonra adeta teşvik edilen spekülasyonlarla önemli bir sermaye birikimi oldu. Bir taraftan bu birikim, diğer taraftan dünya ölçüsünde savaş sonrası görülen gelişmeler, Türkiye ile dünya tekelci sermayesi arasındaki, daha önce genel hatlarını belirttiğimiz doğrultuda gelişmelere yol açtı.

Tekelci Sermaye ve Türkiye'de Sermaye Birikimi

**Genel olarak sermaye birikimini aşağıdaki tabloda görebiliyoruz:
Anonim ve Limited Şirketlerde sermaye birikimi
(milyon TL. cari fiyatlarla)**

Yıllar	Yıllık ortalama toplam net sermaye artışı	Yıllık ortalama mevcut şirketlerde sermaye artırımını
1957 - 59	568	304
1960 - 62	554	173
1963 - 65	570	357
1966 - 68	1.223	489
1969 - 71	3.215	2.319

Yukarıdaki tablonun biraz dışına çıkarsak şöyle bir gelişim görüyoruz : 1957 - 68 döneminde 12 yılda toplam sermaye artışı 9 milyar TL. iken, 1969 - 71 dönemindeki 3 yılda bu miktar 10 milyar TL. dir. (cari fiyatlarla).

1969 - 71 dönemindeki hızlı sermaye birikiminin yanında dikkat çeken bir başka nokta sermaye artışının daha çok mevcut şirketler eliyle yapılmasıdır. Örneğin 1971 yılında bu oran % 74'e çıkmıştır ki bu yerli tekellci burjuvazinin güçlenmesinin önemli bir kıstasıdır.

İlgi çeken diğer bir nokta, 1971 yılında yeni kurulan şirketlerde firma başına sermayenin düşme göstermesi ve bununla ilişkili olarak yatırımların üç büyük şehrin dışına çıkmasıdır.

Yeni kurulan şirketlerde ortalama sermaye (1000 TL. cari fiyatlar)

Yıllar	TL. cari fiyatlar)
1965	740
1966	1.488
1968	2.103
1970	2.131
1971	1.530

Diğer taraftan toplam net sermaye artışının üç büyük şehirde olan kısmı 1960'ların başında % 90

iken, dalgalı bir düşüş göstererek 1971 yılında % 69 oluyor. Son iki noktayı daha önce açıkladığımız gelişmelerle şöyle bağlayabiliriz :

Tekelci sermayenin oluşumunda, sermayenin birikiminde iki birbiriy-le bağıntılı yöntem vardır : Merkezileşme ve yoğunlaşma. Merkezileşme küçük şirketlerin tasfiyesi, dağıntık sermayelerin bir araya gelmesi, yoğunlaşma ise tekel kârlarının tekrar sermayeye dönüştürülmesidir. Tekelci sermayenin çocukluk döneminde birikimde merkezileşme yöntemi ağırlıktadır, olgunluk döneminde ise yoğunlaşma. Tekelci sermaye belli bir güce eriştikten sonra da etki alanını genişletmeye çalışır. Bütün bu özellikler 1968 - 71 ve özellikle 1971 Türkiye'sinde görülebilir. 1971 yılında toplam net sermaye artışı mutlak olarak artıyor, fakat bunun dörtte üçü eski şirketlerin arttırdıkları sermaye. Yeni kurulan şirketlerde ortalama sermaye büyüklüğü düşüyor. Diğer taraftan İstanbul, Ankara ve İzmir dışına yapılan sermaye yatırımları toplam sermaye içinde önem kazanıyor. Yani 1963 - 70 döneminde gençlik çağını tamamlamış olan yerli tekellci burjuvazi, 1971 yılıyla birlikte olgunluk egemenlik dönemine girmektedir. Bu gelişimde yönlendirici güç, tekellci sanayi burjuvazisi dediğimiz, II. Dünya Savaşından

sonraki gelişmelere en uygun olan sınıftır. Gerek tekelci ticaret burjuvazisi, gerek büyük servetleri olan toprak ağaları, tefeci - bezirganlar uzun dönemde tekelci sanayi burjuvazisi halinde dönüşeceklerdir, fakat halen bu dönüşüm tamamlanmamıştır.

Bu gelişim Türkiye'de tekelci sanayi burjuvazisinin en güçlü örgütü olan İstanbul Sanayi Odasının eski Yönetim Kurulu Başkanı Fazıl Zobu tarafından daha 1968 yılında açıklanmıştır :

«Bilindiği gibi, sektör kanadında 1946 lardan sonra başlayan sanayileşme hareketi 1950 - 60 yıllarında yoğunlaşmış ve plânlı devreye girişimizden sonra endüstrileşme, memleketin iktisadî ve sosyal kalkınmasında belli başlı dayanak olmuştur.

Karma ekonomi içinde devlet sektörü ve özel sektör tarafından yapılacak yatırımlarla tahakkuku beklenen sanayileşme, yalnız ihtiyaç maddelerinin yurt içinde üretilmesini değil, asırlarca ziraî karakterden çıkmamış toplumun bünyesini değiştirecek ve mamül madde ithal ve dağıtımını yapan ticaret sektöründe de sanayi lehine kaymalara ve ithalâtın strüktürünü değiştirmeye yol açacaktı.» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi, No. 27)

Bu gelişmeye bağlı olarak yabancı sermayenin Türkiye'deki yatırımlarına kısaca bakalım. 1972 yılında yabancı sermayeli 120 büyük şirketin toplam sermayeleri 4 milyar TL. dir. Bunun 1.6 milyar TL. sı uluslararası şirketlere ait. Önemli yatırım alanları ise şunlardır :

(Milyon TL. cari fiyatlar)

	Firma Sayısı	Toplam Sermaye	Yabancı Sermaye	Yabancı Sermaye Oranı %
İmalât Sanayi	10	191	116	61
Lâstik	3	226	163	51
Kimya	31	700	385	55
Hizmet	8	417	257	61
Elektrik Makinaları	20	462	228	49
Ulaştırma Makinaları	6	674	293	43

Kaynak : Ticaret Bakanlığı, aktaran : Toplum Dergisi Ocak 5, 1973, Sayı : 38.

Yabancı sermayenin Türk veya yerli müteşebbislerle ortak olarak yaptığı yatırımların en önemlileri gerek ham madde, gerek yarı-mamül madde olarak dışarıya bağımlı alanlardadır. Bunun yanı sıra, yabancı sermayenin payının hiç olmadığı, fakat dışa bağımlılığın devam ettiği durumlar da vardır. Şir-

ketlerin üstünde de, yabancı sermaye, gerek ham madde ve gerek gayrî - maddî haklar diye isimlendirilen patent hakları ile etkisini devam ettirmektedir. Yabancı sermayenin ülkedeki yatırımlarında dikkatî çeken diğer bir nokta ise gelenek sermayenin içeriğiyle ilgilidir. 1951 - 1965 döneminde Türki-

ye'ye gelen toplam yabancı sermaye 69 milyon dolar. Bu miktarın % 38'i nakdi sermaye, % 58'i yatırım malları ve % 4 ü de gayri maddi haklar olarak gelmiştir. Bu rakama dahil olmayan ve önemi 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu da aşan yabancı sermaye girişimleri ise ülkenin enerji ve endüstri ana girdilerini kontrol altına almak için yapılan petrol yatırımları ile Ereğli Demir - Çelik Fabrikasıdır. Bunlara yabancı sermayenin katkısı büyük ölçüde yatırım malları şeklindedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında az gelişmiş modeli değişmektedir. Eskinin mamül ithalatçısı, ham madde ihracatçısı az gelişmiş ülkesi, bugün ham ve yarı - mamül ithalatçısı durumuna gelmiştir. Ayrıca uluslararası sermayenin bu ülkelerdeki yatırımları belli bölgelere ihracat esasına da dayanmaktadır. Arçelik A.Ş. nin General Electric Şirketinin Ortadoğu Pazarları için mal üretme yetkisini alması, mamül madde ihracatının artması bu doğrultuda gelişmelerdir.

Bu olgu ancak dünyada II. Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmeler ve bunların Türkiye'ye yansımaları göz önüne alınca anlaşılabilir. Tekelci sanayi burjuvazisinin kaleşi olan İstanbul Sanayi Odası'nın Başkanı Ertuğrul Soysal bu konuyla ilgili olarak şöyle diyordu :

«Hâlâ ham ya da yarı - mamüllerden, mamüle nazaran daha çok gümrük alınıyorsa, bunlar düzenlenmelidir.» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi, No. 23)

Genel olarak sermaye birikimini gördükten sonra, daha ayrıntılı açıklamalara geçmeden önce, Türkiye tekeli sanayi burjuvazisinin

temsilcilerinin kendi gelişimleri ve dünya tekeli burjuvazisi ile bütünleşmek (entegre olmak) konularında nasıl bilinçli hareket ettiklerini birkaç aktarmayla kanıtlayalım :

Ertuğrul Soysal : «Türkiye'miz İkinci Dünya Harbinden sonra, özellikle Kalkınma Plânları döneminde hızlı bir tempoda sanayileşmektedir.» (Eskişehir Sanayi Odası Dergisi, No. 1)

Ertuğrul Soysal'ın kullandığı «sanayileşme» kelimesi yerine «pazar genişletilmesini amaçlayan sağlıklı bir sanayileşme» kelimelerini koyarsak, bizim daha önce söylediklerimizle aynı sonuca varırız.

Vural Savaş : «Bütün gayretlerimizin, ekonomik bir sarsıntıya uğramadan AET (Ortak Pazar - Avrupa Ekonomik Topluluğu) ile nasıl entegre olabileceğimizi araştırmaya tahsis ederken..» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi, No. 23)

«...İktisadi entegrasyon hareketlerinin gitgide geliştiği bir dünyada Türkiye'nin tek başına kalmasına imkân olmadığını belirtti.» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi, No. 31)

Dünya Tekelci burjuvazisinin uluslararası şirketler olgusu karşısında nasıl milliyetçiliği bıraktığını yazımızın başında görmüştük. Dünyaya tekeli sermayesi ile bütünleşme sürecinde olan yerli tekeli sermaye de kozmopolit bir niteliktedir.

Türkiye'de tekeli sermayenin güçlenmesini en iyi verebilecek tablo 1968 ve 1971 yıllarında Türkiye'nin en büyük 100 şirketinin karşılaştırılmasıdır.

Yıllar	İstihdam (1000)	(Milyon TL. Cari Fiyatlar)	
		Sermaye	Ciro
1968	94	4 952	10 574
1971	149	13 363	21 458

Tekelci Sermaye ve Türkiye'de Sermaye Birikimi

Türkiye'de sermaye birikiminin 1969 ve sonrası ne kadar hızlandığına daha önce değinmiştik. Bu tablo daha öncede söylediklerimizi doğrulamaktadır. Üç yıl içinde sermaye üç misli, ciro iki misli artmıştır.

1960 sonrası sermaye birikiminin önemini başka bir tablodan da anlayabiliriz. 1971 yılının en büyük

100 firmasının 14 tanesi kamu kuruluşudur. 9 tanesi isimlerinin açıklanmasına izin vermemiştir. 11 tanesi hakkında ise bilgi bulamadık. Kuruluş yılları ve 1971 sonu sermayeleri ile diğer 66 şirket şöyledir. (Bu 66 şirket, 100 şirketin sermayelerinin büyük bir çoğunluğuna sahiptir) :

Kuruluş Yılı	1971 Sermayesi	
	Sayı (Milyon TL. Cari Fiyatlar)	
1923 öncesi	2	121
1923 - 1949	10	665
1950 - 1954	18	2 456
1955 - 1959	19	4 155
1960 - 1964	12	1 795
1965 - 1969	5	909
	66	10 101 milyon TL.

Kaynak : Firmaların kuruluş yılları çeşitli Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği yayınları taranarak tarafımızdan hazırlanmıştır. Sermayeler : İstanbul Sanayi Odası Dergisi, Ağustos 1972.

1960 sonrası kurulan 17 ve özellikle 1965 sonrası kurulan 5 şirketin kısa bir süre içinde Türkiye'nin en büyük 66 özel şirketi arasında girebilmeleri, daha önce de belirttiğimiz gibi, 1960'lara kadar tekelci sermaye birikiminin çocukluk çağında olduğunu gösteriyor.

1960 sonrası kurulup, 1971 yılında Türkiye'nin en büyük 66 özel şirketi arasına girebilen şirketlerin isimlerine bakalım :

Şirket	Kuruluş Yılı
Ereğli Demir - Çelik	1960
Tofaş	1962
Goodyear	1962
Uniroyal	1964
Türk Pirelli	1960

Eczacıbaşı İlaç	1961
Petkim Petrokimya	1965
BMC	1963
Standard Belde	1964
Hürriyet	1960
Akçimento	1969
Chrysler	1962
MAN	1965
Otomarsan	1966
Alarko	1963
İstanbul Meşrubat Sanayii	1964
Türk Kablo	1963

Ereğli Demir - Çelik Fab. Koppers Associates S.A. isimli ABD firmasının iştiraki ile kurulmuştur. Avrupa maliyetlerinin çok üstünde maliyetlerle üretim yapmaktadır. Zararlarını uzun süre T.C. Hazinesi ödemiştir. Tofaş ise Fiat M.K.E. Kurumu, Koç Holding ve İş Bankası kuruluşudur. Fiat'ın, Murat adı altında sunduğu otolarını montaj süresinden geçirdikten sonra pazarlamaktadır. Goodvear, Uniroyal ve

Türk Pirelli şirketleri ise isimlerinden de anlaşıl原因 uluslararası şirketlerin yerli tekeli sermaye ile ortak girişimleridir. Eczacıbaşı İlaç Fab. ise gerek ham madde, gerek patenlerle uluslararası kimya sanayiine bağımlıdır. BMC ise % 26 İngiliz sermayesi ile kurulmuştur. Uluslararası BMC şirketinin mallarını Türkiye'de pazarlamaktadır. Standard Belde A.Ş. bir Koç Holding kuruluşudur. Şirket, gazetelere verdiği ilânlarda 42 yabancı şirketin Türkiye temsilciliğini yaptığını ilân etmektedir. Hürriyet gazetesi hakkında bir noktaya burada işaret edelim. Şirket daha önce kurulmuştur, fakat anonim şirket olması 1960 yılındadır. Chrysler şirketi. Chrysler International'in % 60 payı ile kurulmuştur, MAN şirketinin ise sermayesinin % 33.3 ü Alman MAN şirketine aittir. Her iki firma da, uluslararası nitelik kazanmış firmaların Türkiye'deki pazarlayıcıları durumundadırlar. Onların teknolojik kontrolü altındadırlar. Otomarsan, Türkiye'deki Mercedes otoları montajcısıdır. Almanların Daimler - Benz A.G. ile % 36 iştirakleri vardır. Sermayenin % 64'ü Kadir Has ile Mengerler T.A.Ş. arasında bölüşülmüştür. Alarko şirketi İsveç Patenti ile çalışmaktadır. İstanbul

Meşrubat Sanayii ise Türkiye'de Coca Cola-üreten şirkettir. Coca Cola Export Corporation'a patent ve ana girdiler yoluyla bağımlıdır. Türk Kablo'da ise yabancı sermaye oranı % 62'dir.

Haklarında bilgi bulabildiğimiz bu 17 şirketin çoğunluğu dünya tekeli burjuvazisi ile bütünleşmiş olan yerli tekeli sanayi burjuvazisinin yatırımlarıdır.

Özet olarak : Dünyada II. Dünya Savaşından sonra görülen gelişmelere paralel bir gelişim Türkiye'de de görülmektedir. 1946 lardan 1960 lara kadar çocukluk devrini yaşayan yerli tekeli burjuvazi 1963-1970 döneminde gençlik dönemini de tamamlamış ve 1971 yılında olgunluk dönemine girmiştir. Bu gelişim dünya tekeli burjuvazisi ile bütünleşerek olmuştur. Beklenen gelişim genel olarak yerli tekeli sermayenin ve özel olarak da onun dinamik gücü olan tekeli sanayi sermayesinin daha da güçleneceğidir.

Latin Amerika'daki ABD özel yatırımlarıyla ilgili bilgiler ABD hükümetinin resmî bir yayını olan **Survey of Current Business** süreli yayınından derlenmiştir .